

Andreja Jereb,
univ. dipl. ped.

UČEČA SE DRUŽINA

Tudi starši potrebujejo šolo

POVZETEK

V času nenehnih sprememb, vedno več neosebnih vzgojnih vplivov (internet, televizija, revije ...) in hkrati ob krajšanju časa, ki ga starši aktivno preživijo s svojimi otroki, se vsaj v dobi mladostništva svojih otrok starši večkrat znajdejo v zagati, kako naj pravilno vplivajo na svojega otroka. S tem namenom se predvsem v osrednji Sloveniji zadnje desetletje ustanavljajo številne šole za starše, katerih namen je informirati, izobraževati starše in jim nuditi ustrezen prostor za izmenjavo izkušenj iz njihove vsakdanje vzgojne prakse. S tako pomočjo nastajajo učeče se družine, ki zmorejo z uspešnim obvladovanjem vsakodnevnih stresov in konfliktov, nenehno refleksijo skupnega življenja in ob iskanju kakovostnejših oblik sobivanja premagovati vsakodnevne izzive.

Ključne besede: družinska andragogika, pomoč staršem pri vzgoji, kakovostna vzgojna praksa, učeča se družina, šola za starše

Starševstvo je poklic, ki ga večina ljudi opravlja brez predhodne priprave.

Ljubezen je resda ena temeljnih lastnosti, ki jo pričakujemo od staršev, vendar ni dovolj. Kakšen bo posameznik v vlogi starša, je odvisno od mnogih osebnostnih značilnosti. Veliko ljudi je prepričanih, da se ljudje za to vlogo usposobimo že v mladosti, v svoji izvorni družini. Toda procesi primarne socializacije ne posvečajo dovolj pozornosti usposabljanju mladega človeka za morebitno kasnejšo vlogo starša. Poleg tega se v sodobni družbi dogajajo nenadne spremembe, ki zahtevajo drugačen način življenja, kot so ga odrasli živeli v svojem otroštvu. Metoda posnemanja modelov starševskih vlog zato ni več učinkovita, včasih je celo povsem neustrezna. Ljudje po-

trebujemo dodatno izobraževanje za starševsko vlogo, saj vzgoje in starševstva ne moremo razumeti le kot naravno sposobnost in danost. Še sploh, če si priznamo, da je starševstvo ena najodgovornejših in verjetno najtežjih vlog v življenjskem ciklu družine. Lahko ga razumemo tudi kot poklic, ki pa ga večina opravlja brez vsakršne predhodne priprave. Družina in starši vplivajo na oblikovanje intelektualnega, socialnega, čustvenega in moralnega sveta otrok. Odnosi, ki prevladujejo v družini, ter občutka ljubezni in varnosti, ki ju otrok doživlja ali pa ne doživlja v družini, ga zaznamujejo za vse življenje. Pomen družine za posameznika je torej neprecenljiv. Starši, ki jih pri vzgoji vodita zgolj pripravljenost in volja, so tako v prizadevanjih pomagati otroku različno uspešni.

KLASIČNA ŠOLA NE IZOBRAŽUJE ZA STARŠEVSTVO

Že v delih Platona in Aristotela zasledimo idejo o pomembnosti nalog starševstva, za katero je potrebno določeno znanje. Komensky je poudarjal, da je pedagoško neznanje staršev nevarno za otroke, Rousseau je menil, da starši nosijo največjo odgovornost za vzgojo otrok, Frobel je dajal velik pomen v razvoju otrok materi, Pestalozzi je poudarjal vitalno vlogo staršev pri vzgoji (Maleš v Pšunder, 1998, str. 81). Ob takih ugotovitvah in razmišljanjih so nastala tudi strokovna dela, ki so namenjena predvsem materam.

Za izobraževanje staršev, ki je del družinske andragogike, se pojavljajo različni strokovni izrazi: izobraževanje za starševstvo, svetovalno delo za starše, izobraževanje za družinsko življenje, delo s starši.

O tem, kaj vsebinsko obsega izobraževanje staršev, zasledimo različne opredelitve, in sicer:

- pomoč staršem za učinkovitejše starševstvo,
- celotno družinsko življenje,
- vprašanja, ki so vezana na vzgojo otrok,
- vsako učenje staršev za prevzemanje različnih vlog v družini in vključuje tudi vzgojno komponento, komponento razvoja posameznikove osebnosti (Pšunder, 1998).

Pri opredelitvi izobraževalnih ciljev vzgoje za starševstvo lahko zasledimo najmanj tri cilje:

- pomoč staršem, da znajo poiskati ustrezne strokovnjake,
- pomoč neuspešnim staršem,
- pomoč staršem za vzpostavitev pozitivnih odnosov med njimi in otroki (prav tam).

Različen odnos staršev do izobraževanja nas navaja k razmisleku, da moramo k staršem

pristopiti različno, oblikovati različne programe in razmišljati predvsem o tem, kako jih motivirati za izobraževalne vsebine o vlogi in nalogah starševstva. Institucij in organizacij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem staršev, je na prvi pogled malo, predvsem zato, ker največkrat to ni primarna dejavnost organizacij, v okviru katerih poteka. Ličenova (1997) navaja sledeče organizacije, ki se tako ali drugače ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem staršev:

- ustanove, ki jih obiskujejo otroci: vrtci, šole, društva, cerkve ...,
- zdravstvene ustanove; šole za bodoče starše, svetovanja za doječe matere, izobraževalni programi za starše bolnih, hendikepiranih otrok,
- ljudske univerze in druge andragoške ustanove,
- ustanove za socialno delo, ki se ukvarjajo predvsem s starši posvojenih otrok, rejniki,
- mediji: televizija, časopisi, revije, radio, zbirke ...,
- svetovalni centri, ki se ukvarjajo s šolsko, zdravstveno in mentalnohigiensko problematiko,

Najpogosteje se starši izobražujejo v institucijah, ki jih obiskujejo njihovi otroci.

Odnos do izobraževanja se pri vsakem od staršev razlikuje. V grobem lahko starše glede na njihov odnos do izobraževanja za vlogo staršev razdelimo v tri skupine:

- Starši, ki izobraževanje sprejemajo z veliko zadržki, se ne poslužujejo knjig ali revij, ki so namenjene vzgoji otrok, in se ne zanimajo za organizirane oblike izobraževanja. Menijo, da se največ naučijo ob otrocih.
- Starši, ki izobraževanje sprejemajo, vendar le v primeru, ko rešuje dejanske probleme, odpravlja težave. Izobraževanju torej pripisujejo kurativno vlogo.
- Starši, ki izobraževanje povsem sprejemajo, ga razumejo kot preventivo in se jim zato zdi popolnoma smiselno in potrebno (Ličen, 1999).

- knjižnice s centri za samostojno učenje ali kot organizatorice raznih predavanj, izobraževalnih srečanj za starše,
- skupnosti, kot sta soseska, lokalna skupnost.

Najpogosteje se starši izobražujejo v institucijah, ki jih obiskujejo njihovi otroci. To je zanje najbolj razširjena organizirana oblika pridobivanja znanja v naši praksi in naj bi pripomogla h dvigovanju kakovosti domačega okolja, ki vpliva na vzgojo in izobraževanje otrok.

Tradicionalno izobraževanje staršev navadno vključuje predavanja na določeno temo, za

Starši začnejo iskati znanje šele takrat, ko naletijo na problem, ki ga sami ne znajo rešiti.

katero predavatelji menijo, da jo starši potrebujejo. To je sicer boljše kot nič, vendar ni posebno učinkovito, saj tema ni izbrana na podlagi potreb in zanimanja staršev. Tako ostajajo ti največkrat nedeljavi opazovalci oz. lahko predavanje pri njih vzbudi celo občutek nezaupanja v njihove starševske sposobnosti. Če hočemo, da bo izobraževanje uspešno, moramo upoštevati interese staršev, ker bodo le tako postali aktivni sodelavci. Novak (1998) razume idealni model partnerstva na področju izobraževanja kot nenehni učeči dialog o učenju med vsemi udeleženci, to pa pomeni, da moramo upoštevati načela sodelovanja s starši, kot so spoštovanje osebnosti staršev, upoštevanje njihovih individualnih posebno-

sti, njihovo aktivno sodelovanje ...

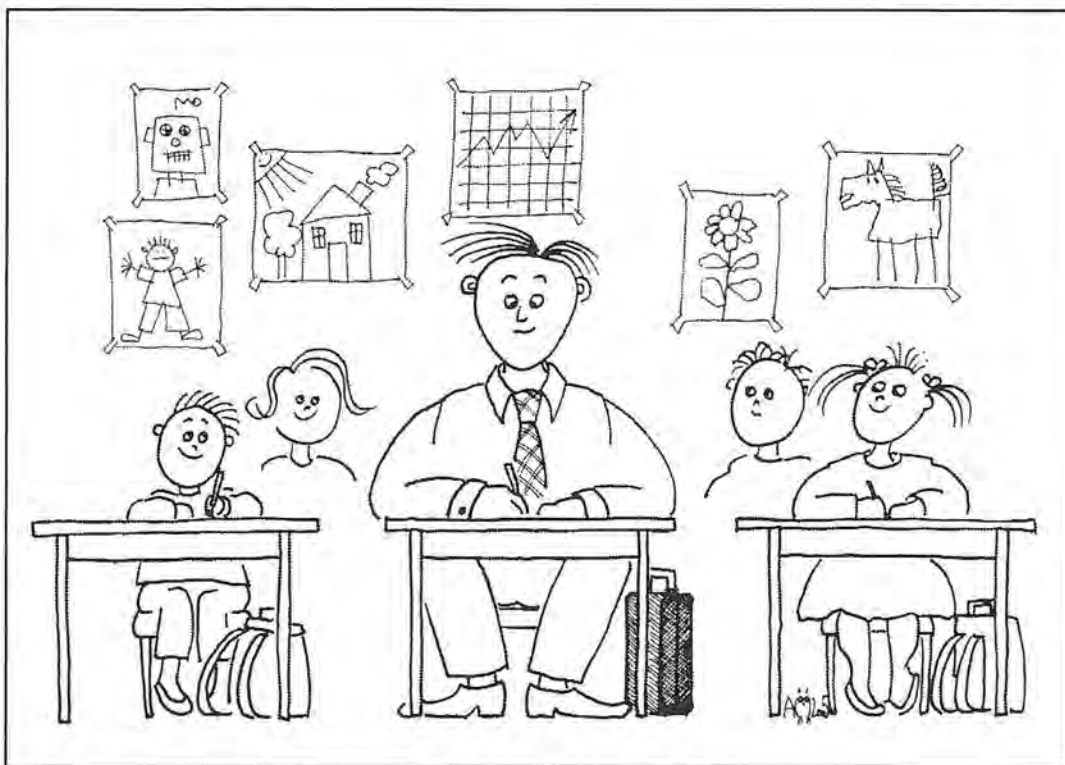
Izobraževanje staršev mora biti dinamično, dopolnjevatelj mora njihovo znanje, razvijati vzgojne sposobnosti ter krečiti vzgojno naravnost. Cilji in rezultati morajo biti jasno opredeljeni, saj bodo starši veliko raje sodelovali, če bodo vedeli, da bo pridobljeno znanje koristilo njihovim otrokom. Opaziti je mogoče, da veliko staršev od takega izobraževanja pričakuje hitre recepte. Toda pot do uspešnega starševstva ne vodi preko receptov. Tako kot »zdravila, ki jih dobimo na recept, ne pomagajo vsem ljudem enako« (Pšunder, 1998, str. 7), tako tudi ni ene same poti za dobro starševstvo.

USPOŠABLJANJE ZA VLOGO STARŠEV

Večino znanja in spretnosti, ki jih potrebujemo za starševsko vlogo, pridobimo po neformalni poti. S pisanjem in računanjem se ukvarjamo vsaj od prvega razreda osnovne šole dalje, za poklicno delo se usposabljammo leta in leta, s starševstvom pa se ponavadi začnemo ukvarjati takrat, ko nas razmere privedejo do tega. Mladi starši, ki ne vedo, zakaj dojenček neutolažljivo joče, ali starši, ki »vijejo roke ob pubertetniških integralih«, lahko iščejo nasvete pri sorodnikih in znancih ali pa se izobražujejo v šoli za starše.

Ličenova ugotavlja, da starši začnejo iskati znanje šele takrat, ko naletijo na problem, ki ga sami ne znajo rešiti. Knjige in revije kot vir izobraževanja uporabljajo starši z višjo formalno izobrazbo, ki jim v pisnem gradivu

Zanimivi so izsledki ankete, ki jo je izvedla Ličenova (1999) in dajejo odgovor na vprašanje, kje starši največ izvedo o vzgoji svojega otroka. Anketiranci so kot vir učenja na prvem mestu navedli knjige in revije, ki se jih poslužuje 45,7 odstotka vseh vprašanih. Sledijo sodelavci, prijatelji in znanci, nanje se obrača 42,7 odstotkov anketiranih. Na tretjem mestu je šola z 32,2 odstotka, nato TV in radio s skupno 27,5 odstotka. Kot vir učenja 13,5 odstotka anketiranih navaja tudi stare starše, 8,6 odstotka izkušnje in 1,2 odstotka katehezo (glej Ličen, 1999, str. 259).

ni težko poiskati tistega, kar potrebujejo. Starši, ki se manjkrajkrat srečujejo s knjigo, odgovore na svoja vprašanja raje poiščejo pri prijateljih in sodelavcih. Pri izobraževanju za starševske vloge bi si morali v večji meri prizadevati za izobraževanje na zalogo, saj bi staršem to omogočilo, da bi začeli problem reševati takoj. Do marsikaterih nesporazumov med otroki in starši sploh ne bi prišlo, če bi bili ti opremljeni z več znanja, ki zadeva medosebne odnose, vzgojni stil, komunikacijske spretnosti ipd.

POTREBE PO IZOBRAŽEVANJU STARŠEV

Vsi izobraževalni programi, tudi izobraževanje staršev, se morajo gibati med cilji in realnostjo; med stanjem v praksi, ki se izraža v potrebah, in med cilji, ki jih želi družba doseči (Kranjc, 2000). Vendar izobraževanje staršev ni le družbeno opredeljeno, ampak ga

pogojujejo tudi individualne potrebe in znanstvena spoznanja, ki jih družba še ni v celoti sprejela. Uspešnost in učinkovitost izobraževalnih programov je vselej odvisna od predhodnega raziskovanja, poznavanja dejanskega stanja, kot se kaže v praksi, razvojnih usmeritev, potreb in jasno zastavljenih ciljev.

Mohorčič Špolarjeva (1996) navaja, da je potreba v anglosaksonski literaturi označena kot merljiva razlika med zdajšnjim in želenim stanjem. Collins potrebo po izobraževanju opredeljuje kot »individualno potrebo ali željo«. Njegova opredelitev je v izobraževanju odraslih pripeljala do pojmovanja besede potreba v smislu »potreba, ki jo čutimo, vendar ji nismo zadostili«. Po njegovem mnenju je to potreba, ki jo je treba prepoznati in uresničiti na individualni ravni. Zato se mora posameznik odločati, izbirati ali razvrščati številne vnaprej ponujene izobraževalne možnosti, ki naj bi že upoštevale potrebe, ki jih imajo.

Iz rezultatov raziskave *Prihodnost izobraževanja odraslih v Evropi* (Eurodelphi 95) (Leirman, Krajnc, 1995) vidimo, da odrasli prebivalci Slovenije uvrščajo potrebo po izobraževanju za dom in družino, kamor lahko štejemo tudi izobraževanje staršev, dokaj visoko. Stopnja pomembnosti tovrstnega izobraževanja znaša 5,7 in je postavljena na četrto mesto, za razvojem osebnosti, dati pomen življenju in učiti se učiti. V ostalih evropskih državah znaša ta stopnja 4,8, je torej nižja kot v Sloveniji in na predzadnjem mestu (prav tam).

Potrebe ugotavljamo večplastno:

- z analizo dejavnosti, za katere je posameznika ali skupino treba usposobiti ali si za to prizadeva sam,
- z določanjem znanja, spretnosti ali drugih osebnostnih lastnosti, ki jih za tako dejavnost potrebuje,
- z ugotavljanjem posameznikovega znanja in izkušenj ter
- z identificiranjem manka, ki ga posameznik glede na cilje mora zapolniti – z identifikacijo individualne izobraževalne potrebe torej.

Ugotavljanje potreb je tesno povezano z vrednotenjem, ki nam ves čas kaže položaj na poti do cilja. Da je potreba po izobraževanju staršev velika, lahko sklepamo tudi zato, ker

Slovenci družino uvrščamo v sam vrh svoje lestvice vrednot. Postavljamo jo na drugo mesto, takoj za delom, s tem da je razlika med njima praktično zanemarljiva (glej Černič Istenič, 1995, str. 70). Če izhajamo iz prepričanja, da je človek za to, kar mu

veliko pomeni, pripravljen marsikaj narediti, lahko sklepamo, da so partnerji in starši pripravljeni vložiti svoj čas in trud v kakovostno družinsko življenje. Delno lahko k temu pripomoremo tudi z izobraževalnimi programi.

Največkrat po programih za starševstvo sprašujejo starši predšolskih otrok.

1/2005

Podobno je tudi v razvitih evropskih državah: tudi tu ostaja družina kljub vsem spremembam in različnim družinskim oblikam temeljna vrednota. Po podatkih, ki jih navaja Bajzek (1995, str. 116), je na lestvici sistema vrednot Evropske skupnosti družina na prvem mestu.

Potrebe po izobraževanju staršev moramo ugotavljati tudi z vidika vsebine.

Najpogostejše potrebe po izobraževanju staršev predšolskih otrok glede na vsebino povezujejo z:

- izbruhi jeze in trme,
- nagrajevanjem in kaznovanjem – motiviranjem otrok,
- tekmovalnostjo med brati in sestrami,
- navajanjem na osnovna pravila v družini in družbi.

Družine *šoloobveznih otrok* se sodeč po odgovorih v intervjujih (glej Ličen, 1999, str. 297) ukvarjajo z:

- prilagajanjem otrok na pravila,
- učnimi težavami,
- zdravstvenimi težavami,
- nezanimanjem otrok,
- puberteto.

Starše mladostnikov pa najbolj obremenjujejo naslednji problemi, ki jih navezujemo na potrebe po izobraževanju staršev:

- upornost,
- strah pred drogami in zasvojenostjo,
- spolnost najstnikov,
- strah, da bodo mladostniki odšli od doma,
- strah pred motnjami hranjenja (prav tam).

Tudi vsebinsko je izobraževalni program potrebno prilagoditi potrebam staršev. Kot vidimo, so teme, ki jih zanimajo, odvisne od

starosti njihovih otrok in se navezujejo na specifične prelomnice oz. značilnosti posameznega razvojnega obdobja, ki od staršev zahtevajo več dejavnosti in v družinsko življenje pogosto prinašajo novo dinamiko.

CILJI IZOBRAŽEVANJA STARŠEV

Izobraževanje staršev si za cilj postavlja preventivno delovanje, medtem ko je naloga družinske terapije reševanje problemov v smislu *kurative*. Pri postavljanju ciljev naležimo na dve vprašanji. Prvo se nanaša na vsebine in spoznanja, ki naj bi jih starši z izobraževanjem pridobili, drugo pa na stališča in vrednote, ki naj bi jih s pomočjo izobraževanja spremenili. Cilji se oblikujejo glede na to, katere lastnosti so v določenem okolju zaželeni in kaj se od staršev pričakuje. Harman in Brim (1980) navajata sedem tipov staršev, ki se pojavljajo kot zaželeni v različnih obdobjih:

- ljubeči in razumevajoči starši, ki sprejemajo svojega otroka,
- starši, ki sledijo svoji vlogi,
- starši, ki razumejo otrokov razvoj,
- starši, ki prepoznavajo in razumejo vplive svojega vedenja na otroka,
- starši kot reševalci problemov,
- starši, ki znajo voditi dom,
- sproščeni, naravni starši, ki se v svoji vlogi prijetno počutijo.

Iz zaželenih lastnosti izhajajo operativni cilji izobraževanja. S pomočjo izobraževanja želimo vplivati na starše, kajti samo izkušnje niso dovolj. Izkušnje moramo miselno predelati in jih povezati v sistem znanja. Izobraževanje naj pripomore h kakovosti življenja staršev in s tem celotne družine (Ličen, 1997). Cilji izobraževanja staršev so individualno, znanstveno in socialno pogojeni, saj

izhajajo iz potreb ljudi, razvitosti teorije in položaja družine v družbi.

Cilje določajo:

a) Starši in njihove potrebe:

To je osnovno izhodišče izobraževanja staršev. Ker se starši vključujejo v izobraževanje na podlagi lastne želje, izobraževanje v osnovi nima intervencijskega značaja. Cilji so odvisni od starosti otroka. Z vsebinami programa lahko povežemo dva cilja: spoznavanje otroka, razvojnih značilnosti in otrokovih potreb ter spoznavanje razvoja odraslega in njegovih potreb. Končni cilj je samoizobraževanje staršev. Izobraževanje staršev naj bo odgovor na potrebe tistih staršev, ki želijo več vedeti o svojih otrocih, jih drugače obravnavati in se o tem pogovarjati z drugimi starši in strokovnjaki (Ličen, 1997).

Izobraževanje za starševstvo ima preventivno vlogo.

b) Razvoj stroke, nova odkritja družbenih in drugih ved:

Ob potrebah, ki jih izražajo starši, se pojavljajo tudi tiste izobraževalne potrebe, ki jih vidita stroka in družba. Če izobraževanje izhaja le iz potreb, ki jih predpostavijo strokovnjaki, gre za intervencijsko dejavnost.

Končni cilj izobraževanja za starševstvo je samoizobraževanje staršev.

c) Zahteve in možnosti družbe, ekonomske in tehnične spremembe, razvoj kulture:

Cilj izobraževanja staršev je staršem vseskozi posredovati novo znanje in jim razvijati nova stališča, navade in spretnosti, glede na zahteve družbe. Vzroki za to so bili v različnih zgodovinskih obdobjih različni. Prve pobude so prihajale predvsem od socialnih služb, ki so želele izboljšati razmere v najbolj ogroženih družinah.

ŠOLE ZA STARŠE

Šole za starše imajo nalogo, da posamezniku preko drugih staršev ali strokovnjakov v konkretni situaciji nudijo znanje, nasvete in razumevanje. Če pa želimo vzpostaviti okvire

Šole za starše bi morale postati organiziran sistem dialoga staršev z družbenim sistemom.

za večjo družbeno vlogo staršev, bi lahko šole za starše postale eden izmed poskusov njihovega organiziranega delovanja. Če trdimo, da je družina osnovna enota vsake družbe, potem naj bi vsak družinski član imel tudi možnost vpliva na širšo družbeno skupnost. Kot pravi K. Pečarič Podobnik (1999a), je

soočjenje posameznika z večjim družbenim sistemom običajno podobno srečanju don Kihota z mlino na veter, kjer ima vsak svoj prav. Organiziranost staršev lahko pripomore

V družini potrebujemo več znanja o učinkovitih načinih sporazumevanja, razumevanja in skupnega ustvarjanja.

k temu, da starši spregovorijo v jeziku sistema in tako opozorijo nase ter povečajo slišnost svojega glasu. V tabeli 2 so prikazane ustanove, ki se ukvarjajo z izobraževanjem za starševstvo, njihovi projekti in cilji. Podatki nam lahko služijo kot informacija in kot izhodišče za pripravo celovitega kataloga programov in institucij, ki se

ukvarjajo s tovrstnim izobraževanjem.

Druge šole za starše:

- Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana,
- Srednja ekonomska šola Ljubljana, Šola za starše mladostnikov,
- Glotta Nova (društvo Vezi),
- Dom občanov Nove Fužine – Svetovalnica za otroke, mladostnike in odrasle za družinske, partnerske in druge odnose,

- OŠ Šmartno pri Litiji,
- Škofijska klasična gimnazija Ljubljana Šentvid, Šola za starše,
- Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Koper,
- PISC – Preventivno informativni svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana,
- Center za socialno delo Maribor, Svetovalni center za otroke, mladino in starše (prav tam).

Glede na projekte, ki so navedeni v tabeli 2 in v seznamu drugih šol za starše, opazimo, da so ustanove, ki se s tem ukvarjajo, zgoščene predvsem v Ljubljani.

ZAKLJUČEK

Ljudje, ki se odločijo za družino, si želijo, da bi jim ta prinašala zadovoljstvo in osebno izpolnitev. Vendar še tako velika želja brez zadostnega znanja ne more prispevati k večjemu zadovoljstvu, bogatiti odnosov med starši in otroki, niti zagotoviti uspešnega osebnega življenja in življenja v skupnosti.

Na medosebne odnose, ki zaznamujejo družino in njene člane, vplivajo številni dejavniki: šola, izobrazba, delo, poklic in zaposlitev, sorodstvo idr. Poleg zunanjih vplivov na družino velja omeniti tudi zelo pomemben notranji vpliv, to je vpliv otrok na starše in družinsko življenje.

Družine se srečujejo z različnimi vprašanji, kar narekuje različno obravnavo in pristop. Izobraževalni programi morajo upoštevati razlike in potrebe, ki jih izražajo starši, pa tudi opozoriti na to, katere družinske oblike predstavljajo rizični dejavnik za otrokov razvoj. Za kakovostnejše življenje v družinah in konstruktivne odnose med starši in otroki je potrebna predhodna priprava. Na ta način se lahko izognemo težavam, ki jih družina

Tabela 2: Projekti šol za starše v šolskem letu 1998/99 (glej Pečarič Podobnik, 1999, str. 24, 25)

Ustanova	Projekt	Cilj
Mestna zveza prijateljev mladine Ljubljana	<i>Vloga družine pri preprečevanju zasvojenosti</i>	staršem predstaviti problematiko zasvojenosti, starše vzpodbuditi k odkritemu pogovoru, posredovati informacije
Ljubljanski vrtci	<i>Šola za starše</i>	pomoč staršem pri vzgoji otrok
Inštitut za razvijanje osebne kakovosti	<i>Kako postaviti zdrave meje? Kako prisluhniti otrokovim čustvom?</i>	ozaveščati in spodbujati starše k uporabi pozitivnih alternativ, spodbujati otroke k večji odgovornosti in sodelovanju ter jih odvracati od agresivnega vedenja, zmanjšati stres in konflikte v odnosih med starši in otroki
Viški vrtci	<i>Sodelovanje s starši otrok v preventivnem programu vrtca</i>	izraziti poglede in pričakovanja, izmenjati izkušnje in uskladiti vzgojne cilje in ravnanje
Zavod MISSS Ljubljana	<i>Skupaj proti drogi</i>	povezovanje staršev, učiteljev in otrok
OŠ Božidarja Jakca	<i>Šola za starše</i>	izboljšati medsebojne odnose med starši in učenci, staršem omogočiti pridobitve novih psiholoških in pedagoških znanj o vzgoji otrok, medsebojna komunikacija med starši
OŠ Majde Vrhovnik	<i>S skupnimi močmi pogledjmo drogi v oči</i>	ozaveščati, izobraževati in informirati o drogah, usposabljati za prepoznavanje simptomatike uživanja ter svetovati, kam po pomoč za zgodnje odkrivanje ali preprečevanje uživanja drog
UP – Društvo za pomoč zasvojenecem in njihovim svojcem	<i>Šola za starše in Starši staršem</i>	ozaveščati, vzgajati in reševati problematiko v družinah
Center za socialno delo Ljubljana Vič-Rudnik	<i>Psihosocialna pomoč staršem, svojcem in zasvojenim z ilegalnimi drogami</i>	pomoč staršem in svojcem zasvojenih ter tistim, ki sumijo, da njihov otrok zlorablja drogo
Frančiškanski družinski center	<i>Šola za starše – upajmo si biti starši</i>	pomoč staršem pri težavah, ki jih staršem povzročata odraščanje otrok, razumevanje mladostnikov
Društvo Vezi	<i>Bodimo srečni in uspešni starši</i>	pomoč pri razreševanju družinskih odnosov in osebnih problemov

prinaša, če se vanjo napotimo brez ustreznega znanja. Izobraževalno ponudbo bi morali razširiti zlasti na tiste starše, ki se ne poslužujejo knjig, revij, časopisov, radia in televizije in se pogosto izogibajo tudi roditeljskih sestankov. Predvsem pa bi jih morali znati motivirati za tovrstna izobraževanja. Ponuditi bi jim bilo treba programe, ki bi bili vsebinsko in metodološko prilagojeni njihovim potrebam.

Otrok za zdravo osebno rast potrebuje tako avtonomijo kot tudi povezanost.

Družine brez konfliktov ni, zato je bolje, da se jih naučimo čimprej reševati. Družinsko življenje se stalno spreminja. Kdor »zadremlje« ob poročnih fotografijah in na podobi družinske idile, se pogosto prepozno zbuja ob nakopičenih problemih, ki jih

ni hotel videti ali pa jih ni znal reševati. Družinski člani se spreminjajo, zato moramo nenehno prilagajati in dopolnjevati skupni način življenja. Pri tem moramo biti pozorni, da puščamo vsakemu posamezniku dovolj samostojnosti in hkrati vzdržujemo povezanost in soodvisnost med družinskimi člani. Za odkrivanje svojih potencialov in edinstvenosti potrebujemo avtonomijo, medtem ko nam povezanost daje dragoceno izkušnjo, da nas drugi potrebujejo in skrbijo za nas, da nekomu veliko pomenimo, da jih imamo radi in nas imajo drugi radi. Vsak v družini mora imeti svojo vlogo, s pripadajočimi pravicami

Kot smo ugotavljali, je družina sestavljena iz podsistemov, med katerimi potekajo interakcije in učenje. Razmišljati bi morali o programih, ki bi partnerja opremili s spretnostmi za vzpostavljanje in vzdrževanje zadovoljujočega odnosa, ki je temeljnega pomena za oblikovanje starševskega odnosa. Starši naj bi poznali lastnosti, ki opredeljujejo različne odnose znotraj starševskega podsistema in prispevajo k zadovoljujočim odnosom in s tem h kakovostnemu družinskemu življenju. Tudi starševstvo je proces, spremembe znotraj njega zahtevajo prilagajanje in znanje. Kot nujno vidimo izobraževanje za partnerski odnos.

in obveznostmi, tako da so funkcije družinskih članov usklajene. Z izobraževanjem lahko pripomoremo k trdnejši strukturi družine in razvijanju danosti vsakega družinskega člana.

Razmerje do zunanjega sveta določa družina s svojimi mejami, meje med zunanjim in notranjim svetom pa si postavi tudi vsak posamezni član. Vsakdo prinaša v družino nove informacije, izkušnje in spoznanja. S tem se širi obzorje celotne družine. Učeca se družina pa se ne odziva le na nujno spreminjanje, ampak dejavno posega in načrtuje svoj razvoj. V družini se učimo tudi odnosa do sprememb. Družine so namreč različno odprte za novosti, s čimer vplivajo na razvoj posameznika. Vsako obdobje v življenju družine ima specifične značilnosti in razvojne naloge, zato družinsko življenje sproža in zahteva izobraževanje. Obdobja sprememb, tudi stresne situacije, so za učenje ugodna. Menim, da bi staršem v izobraževalnih programih lahko predstavili predvidljive težave in neizogibne spremembe, jim ponudili strategije reševanja in pozitivnega odziva na stres. Vemo, da se v družini učimo interpretirati stresorje in resurse, z vedenjem lahko vplivamo na sprejemanje dogodkov.

Rada bi opozorila še na nekaj, kar sicer ugotavljajo tudi starši sami. Vzgojni vzorci, ki so bili še nedavna dobri, danes niso več zanesljivi in relevantni. Spreminjajoče se razmere zahtevajo prožnost, prilagodljivost in pripravljenost učiti se. Da bi lahko svoje otroke vzgajali za prihodnost, potrebujejo aktualna znanja.

Možnosti za izobraževanje staršev v ustanovah, ki jih obiskujejo otroci, so še zelo neizkoriščene. Partnerski odnosi med starši in vrtci, šolami, društvi, klubi itd. nudijo možnosti za kakovostnejše in učinkovitejše reševanje problemov in nesporazumov ter za proces sekundarne socializacije.

LITERATURA

- Bajzek, J. (1995). Kriza in perspektive evropske družine. V Ramovš (ur.), *Družina*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Černič Istenič M. (1995). Spremembe v družbenem položaju žensk in upadanje rodnosti v Sloveniji. V Rener (ur.), *Družine: različne – enakopravne*. Ljubljana: Vitrum.
- Harman, D., Brim, O. G. (1980). *Learning to be Parents*. London, Beverly Hills: Sage.
- Knaflič, L. (1999). Družinska pismenost. *Andragoška spoznanja*, 5/2, str. 17–22.
- Krajnc, A. (ur.). (1986). *Demokratska družina – kaj je to?* Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Krajnc, A. (2000). Kdo odloča o tem, česa se bodo ljudje učili? *Andragoška spoznanja*, letnik 6/2, str. 34–43.
- Leirman, W., Krajnc, A. (1995). Prihodnost izobraževanja odraslih v Evropi: Mednarodna primerjalna raziskava o problemih, ciljih, ponudbi in politiki izobraževanja odraslih. Delfi projekt. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Ličen, N. (1995). Učenje za družino. *Andragoška spoznanja*, 1/34, str. 5–8.
- Ličen, N. (1997). *Potrebe in razvoj izobraževanja staršev*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Ličen, N. (1999). *Izobraževanje odraslih za življenje v družinski skupnosti*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Mohorčič Špolar, V., Ivančič, A. (1996). *Potrebe po izobraževanju odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Novak, B. (1998). Oblikovanje partnerstva med šolo in starši. V Žerovnik (ur.), *Družina – šola*. Ljubljana: Družina, Pedagoški inštitut.
- Pečarič Podobnik, K. (1999). Starševstvo je odločitev. *Vzgoja*, 1/1, str. 28–29.
- Pečarič Podobnik, K. (1999a). Šole za starše. *Vzgoja*, 1/2, str. 24–25.
- Pšunder, M. (1998). Kaj bi učitelji in starši še lahko vedeli? Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Šinkovec, S. (1995). Šola za starše – sodelovanje med šolo in družino. *Iskanja*, 13, str. 14–17.
- Šinkovec, S. (1997). Aktivna šola za starše. *Iskanja*, 19, str. 15–17.
- Vaupotič, T. (1998). Šola in starši partnerji v oblikovanju mlade osebnosti. *Razredni pouk*, 1/1, str. 20–22.